

פרופ' יונתן גרוסמן

75 ימי המילואים (ה) – משיחה, בגדים ואיל מילואים*

”וְזֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה לָהֶם לְקַדֵּשׁ אֹתָם לְכַהֵן
לִי לְקַח

4. פֶּר אֶחָד בֶּן בָּקָר

5. וְאֵילִם שְׁנַיִם תָּמִימִם.

6. וְלָחֶם מִצֹּת וְחֹלֶת מִצֹּת בְּלוּלַת בֶּשֶׂמֶן... וְנִתְּתָה
אוֹתָם עַל סֵל אֶחָד.”

ברשימת הדברים שיש לקחת נעדרים הבגדים ושמן
המשחה, שבויקרא נזכרים עוד לפני הקורבנות.

למען הסר ספק ברצוני להדגיש שגם בספר שמות יש
בהמשך התייחסות לשמן ולבגדים. לאחר רשימת
הדברים שעל משה 'לקחת', נאמר שעל משה לרחוץ
במים את הכוהנים 'שהקריב' – ובכך כבר מתחיל הכתוב
לפרט את מעשה היום – ורק לאחר מכן מצווה משה
לקחת גם את הבגדים (שמות כ"ט, ה) וגם את שמן
המשחה (שמות כ"ט, ז). מדוע אם כן יש התעלמות
מהבגדים ומשמן המשחה בציווי הפותח את הציווי
בשמות?

כבר הערתי שתיאור ימי המילואים בויקרא הוא מימוש
של כמה ציוויים נפרדים לאורך ספר שמות (בעיקר
שילוב של שמות כ"ט ושמות מ'). ככל הנראה,
התעלמות שמות כ"ט מהבגדים ומהשמן חושפת שהם
משניים לימי המילואים, וגם אם הם נזכרים לאורך
הציווי, אין לראות בהם את העיקר. טקס המילואים
המתואר בשמות כ"ט מתמקד בקורבנות, ובמיוחד באיל
המילואים.

דבר זה קשור בבירור לשאלה יסודית הנוגעת לתהליך
הכשרת הכוהנים לתפקידם. בימי המילואים משולבים
שלושת האלמנטים שדרכם מוכשרים הכוהנים
לעבודתם – הלבשת הכוהנים בבגדיהם; משיחת אהרן
וכלי המשכן בשמן המשחה; הקרבת קורבנות, ובמיוחד
איל המילואים שמדמו יש לתת על גופם של הכוהנים.
לא מספיק ברור מה היחס ביניהם ומדוע יש צורך בכל
השלושה.

עקרונית, צודק מיכאל הנדלי שכתב בנוגע לבגדי
הכהונה:

”בין אם הם מקודשים ובין אם לאו, הלבשת
הכוהנים מהווה חלק בלתי נפרד מתהליך
ההקדשה, אשר אם הוא יחסר, הוא יהרוס את
השלם. האמירה כי יסוד אחד בלבד מקדש את

כפי שכבר הוזכר, תיאור ימי המילואים נוח לחלוקה
בשל הנוסחה החוזרת בו ומחלקת אותו למקטעי משנה
– “כאשר צוה ה' את משה”. ארגון הפרק ניכר גם
מרשימת הדברים שמשה נדרש 'לקחת', והכתוב מפרט
מה נעשה בהם על פי הסדר שבו הוזכרו בתחילה. הפרק
נפתח בציווי הבא (ויקרא ח', א-ג):

”קח”

אֶת אֶהָרֹן וְאֶת בְּנָיו אֹתוֹ

וְאֶת הַבְּגָדִים

וְאֶת שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה

וְאֶת פֶּר הַחֻטָּאת

וְאֶת שְׁנֵי הָאֵילִים

וְאֶת סֵל הַמִּצֹּת.

וְאֶת כָּל הָעֵדָה הַקְּהֵל אֶל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד.”

הרכיב השביעי – הקהלת העדה, נושא אופי שונה
מששת הרכיבים הנזכרים לפניו וכבר עסקנו בכך. לאחר
תיאור התקהלות העם, הפרק מתגלגל בלכידות ובארגון
(כמעט) מופתי, ומי שיבחן את רכיבי הפרק שכבר נידונו
בשיעורינו הקודמים יגלה התאמה בסדר רשימת
הדברים שמשה הצטווה 'לקחת' ובין התיאור של מה
שנעשה בהם.

אולם הצגה זו איננה מדויקת דיה. בפרקנו, הכותרת
הכללית המצווה את משה לקחת רכיבים מסוימים אכן
מפורטת בהמשך בהתאמה מלאה, אולם לשם התאמה
זו נאלץ הדיווח על ימי המילואים לחרוג מהאמור בציווי
על ימים אלו שנזכר בשמות כ"ט. גם בציווי שבשמות
יש פירוט של הדברים שמשה צריך לקחת, אך
להפתעתנו, יש שם התמקדות בקורבנות בלבד (שמות
כ"ט, א-ג):

בְּנֵי אֶתוֹ מֵתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְכַהֵנוּ לִי" (שמות כ"ח, א), ומן ההמשך משתמע שדי בבגדים לשם כך: "וְעָשׂוּ בְּגָדֵי קֹדֶשׁ לְאַהֲרֹן אֶחֱיד וְלִבְנָיו לְכַהֵנוּ לִי" (שמות כ"ח, ד, וראו עוד להלן). בפרשיית הבגדים אין רמיזה לכך שהכהונים הם חלק מכלי המשכן, ואכן המשכן וכליו אינם מולבשים בבגדים מיוחדים.² הדבר ברור מאלי: שלא כמו השמן שיש בכוחו לקדש גם אובייקטים דוממים, הבגדים שייכים לשדה האנושי והם משקפים התייחסות לכהונים כסובייקטים המעוררים כבוד ותפארת. כלומר, הלבשתם בבגדים אלו הופכת אותם ישירות למכהנים בשירות ה'. כך היא הצגת תפקיד הבגדים בציווי על ימי המילואים: "וְאֵת בְּנֵי תִקְרִיב וְהִלְבַּשְׁתָּם כְּתָנֹת. וְחִגְרַתְּ אֹתָם אֲבָנֵט אֶהְרֹן וּבְנָיו וְחִבַּשְׁתָּ לָהֶם מַגְבְּעֹת וְהִיָּתָה לָהֶם כְּהֹנָה לְחֻקֹּת עוֹלָם וּמִלֵּאֵת יַד אֶהְרֹן וְיַד בְּנָיו" (שמות כ"ט, ח-ט).³

רוח זו עולה גם מציווי ה' להקמת המשכן בשמות מ'. שם אומנם נראה שיש צורך הן במשיחה והן בהלבשת הבגדים, אך לענייננו הדבר החשוב הוא שאין רמז לימי מילואים שיש להקריב בהם קורבן מיוחד:

"וְהִקְרַבְתָּ אֶת אֶהְרֹן וְאֵת בְּנָיו אֶל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד וְחִצַּצְתָּ אֹתָם בְּמִים. וְהִלְבַּשְׁתָּ אֶת אֶהְרֹן אֶת בְּגָדֵי הַקֹּדֶשׁ וּמִשְׁחַתְּ אֹתוֹ וְקִדַּשְׁתָּ אֹתוֹ וְכֹהֵן לִי. וְאֵת בְּנָיו תִּקְרִיב וְהִלְבַּשְׁתָּ אֹתָם כְּתָנֹת. וּמִשְׁחַתְּ אֹתָם כַּאֲשֶׁר מִשְׁחַתְּ אֶת אֲבִיהֶם וְכֹהֵנוּ לִי וְהִיָּתָה לְהִיָּת לָהֶם מִשְׁחַתְּם לְכֹהֲנֵת עוֹלָם לְדֹרֹתָם" (שמות מ', יב-טו).

מקור זה מטריד במיוחד, מפני שהוא מתאר תהליך דומה למדי לימי המילואים – על משה 'להקריב' את אהרן ואת בניו לפתח אוהל מועד; לרחוץ אותם במים; להלביש אותם בבגדי הקודש; ולמשוח אותם. התעלמות הכתוב מהאלמנט הנוסף – מערכת הקורבנות שמפורטת בהרחבה בשמות כ"ט ובויקרא ח' – מלמדת שאלמנט זה משיג דבר מה אחר, ולא את עצם הקדשתם אשר לצורך כך די בשמן ובבגדים.⁴

מפסוקים אלו עולה שלא בכל מקום התורה משמיעה את האלמנטים הנדרשים כולם, וכשם שבאלו היא

הכהונים, מבטאת חוסר הבנה של המורכבות וקשרי הגומלין שיש בטקס.¹

אולם הצדק אתו רק במבט כולל ובפרספקטיבה הלכתית-משפטית. אכן יש צורך בכל האלמנטים ולא ניתן להחסיר אחד מהם. אולם מבחינה ספרותית, פרשיות שונות מבליטות דבר מה אחר, ותיאור ימי המילואים מבליט כאמור אחד מהם.

היעלמות הבגדים והשמן בציווי הפותח את שמות כ"ט מלמד שניתן להצביע על הקורבנות, ובעיקר על הקרבת איל המילואים בתור הפעולה המרכזית שתפקידה למלא את ידי הכהונים (בנוסף, כפי שכבר ראינו, על הכהונים לשבת בתחומי המשכן שבעה ימים ובכך ימלאו את ידם – שמות כ"ט, לה). הלבשת הבגדים והמשיחה בשמן נזכרות כאן משום שגם הן תנאי בהקדשת הכהונים, אך כפי שיתברר להלן, הפרספקטיבה של פרשתנו רואה בהן מעין נספחים לדבר המרכזי – איל המילואים.

למעשה, דבר זה איננו צריך להפתיענו. כפי שכבר הזכרתי, לבגדי הכהונה ולשמן המשחה מוקדשות פרשיות אחרות, והן מתמקדות באלמנטים אלו כמכשירים את הכהונים לעבודתם. בקריאתן, מקבל הקורא את הרושם שדי במשיחה או בהלבשת הבגדים (או בשניהם) כדי להכשיר את הכהונים לתפקידם, ואין בהן רמז לקורבנות ימי המילואים:

בשמות ל', כב-לג משה נצטווה על הכנת "שמן משחת קדש" כדי למשוח את המשכן ואת כליו. משיחת המשכן וכליו נועדה לקדשם ("וְקִדַּשְׁתָּ אֹתָם וְהָיוּ קֹדֶשׁ קְדָשִׁים" – שמות ל', כו-כט). משיחת אהרן ובניו היא חלק מהמשכן וכליו בפרשייה זו, ואף נאמר בה שקידוש זה נעשה לשם כהונתם ("וְאֵת אֶהְרֹן וְאֵת בְּנָיו תִּמְשַׁח וְקִדַּשְׁתָּ אֹתָם לְכַהֵן לִי" – שמות ל', ל). נראה אפוא שהמשיחה מקדשת את אהרן ובניו כחלק מכלי המשכן ודי בה כדי להפוך אותם לקדושים השייכים למשכן כמו כל שאר הכלים שנמשחו בשמן.

על הכנת הבגדים נצטווה משה בשמות כ"ח ומשם נראה שדי בלבישתם כדי להפוך לכהונים. בראשית הפרשייה נאמר למשה: "וְאֵתָה הַקָּרֵב אֱלִיד אֶת אֶהְרֹן אֶחֱיד וְאֵת

3 בחתימת הציווי על ימי המילואים נראה שהבגדים תורמים גם "לְמִשְׁחָה בְּהֵם" וגם "לְמִלֵּא בָם אֶת יָדָם" (שמות כ"ט, כט). על הרחבות אלו ראו להלן.

4 על פי הדברים האמורים לעיל, יש לקרוא את הפסוק שנזכר שם באופן כיאסטי: "וְהִלְבַּשְׁתָּ אֶת אֶהְרֹן אֶת בְּגָדֵי הַקֹּדֶשׁ / וּמִשְׁחַתְּ אֹתוֹ / וְקִדַּשְׁתָּ אֹתוֹ / וְכֹהֵן לִי". הבגדים הנזכרים בהתחלה הם הקשורים לכהונה הנזכרת בסוף; המשיחה בשמן שנזכרת באמצע, היא המעוררת את הקדשת אהרן, שנזכר בסמוך לה.

1 M. B. Hundley, Keeping Heaven on Earth: Safeguarding the Divine Presence in the Priestly Tabernacle, Tübingen 2011, p. 74.

2 אלא אם ירצה הקורא מרחיק הלכת לראות בכיסויים של כלי המשכן בזמן המסע (במדבר ד') ייצוג לבגדי כהונה. אך גם אם כך, כלי המקדש מולבשים דווקא בזמן המסע, בעוד הכהונים צריכים להיות עם בגדים כשהם עובדים במשכן.

<p>וַיִּבֹא מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן אֶל אֱהֹל מוֹעֵד וַיֵּצְאוּ וַיְבָרְכוּ אֶת הָעָם וַיֵּרָא כְבוֹד ה' אֱלֹהִים כָּל הַיּוֹם</p>	<p>וּפְתַח אֱהֹל מוֹעֵד תִּשְׁבּוּ יוֹמָם וְלַיְלָה שִׁבְעַת יָמִים</p>
--	--

יש כמובן גם הבדלים מהותיים בין שבעת ימי המילואים ובין היום השמיני שבא בעקבותיהם. מן העבר האחד הם חלק מאותה מערכת, ומן העבר השני המוקד כולו מתחלף ממילוי ידי הכוהנים להתגלות כבוד ה' לעיני כל העם. עוד נדון בכך בהמשך, ולעת עתה יושם לב כי ההשוואה בין המרכיבים החוזרים בימים אלו (ובאותו הסדר!) מבליטה את שני האלמנטים שקיימים בשבעת ימי המילואים ושאינן להם כל הקבלה ביום השמיני – הבגדים ושמן המשחה. אכן, הדבר קשור למגמות השונות של האירועים הללו, אך הדבר גם מלמד שבכל הקשור למערכת ימי המילואים – הבגדים והשמן נספחים לעיקר התהליך שמתואר לפנינו.

הציווי על הלבשת הכוהנים ומשיחתם בשמן המובא בשמות מ' (ושהוזכר לעיל) חשוב ביותר להבנת שילוב אלמנטים אלו בימי המילואים. כבר הערתי שגם אם הציווי המרכזי של ימי המילואים נאמר בשמות כ"ט, אופן מימוש המתואר בויקרא ח' מממש גם את הציווי שנמסר למשה בשמות מ'. משיחת המשכן וכלי שנועשה בימים אלו לא נזכרת כלל בציווי שבשמות כ"ט אך היא מימוש מלא של מה שנדרש משה לעשות עם הקמת המשכן: "וְלִקַּחְתָּ אֶת שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה וּמִשַּׁחְתָּ אֶת הַמִּשְׁכָּן וְאֶת הַמִּשְׁכָּן וְאֶת כָּל אֲשֶׁר בּוֹ וְקִדַּשְׁתָּ אֹתוֹ וְאֶת כָּל כְּלֵי וְהָיָה קֹדֶשׁ. וּמִשַּׁחְתָּ אֶת מִזְבַּח הָעֹלָה וְאֶת כָּל כְּלֵי וְקִדַּשְׁתָּ אֶת הַמִּזְבֵּחַ וְהָיָה הַמִּזְבֵּחַ קֹדֶשׁ קְדָשִׁים. וּמִשַּׁחְתָּ אֶת הַכִּיֹּר וְאֶת כָּנּוֹ וְקִדַּשְׁתָּ אֹתוֹ" (שמות מ', ט-יא). יש אם כן בתיאור ימי המילואים בויקרא ח' מימוש של שני ציוויים שנאמרו למשה בהקשרים שונים: האחד (שמות מ') מתמקד בהקדשת המשכן והכוהנים דרך משיחה ובגדים, והשני (שמות כ"ט) מתמקד במילוי ידי הכוהנים לעבודתם דרך תהליך הקרבת הקורבנות הייחודי לימי המילואים.

בשיעור הבא נבקש ללבן מה היחס בין שלוש הדרכים שמכשירות את הכוהנים לעבודתם – מדוע באמת לא ניתן להסתפק בבגדים או בשמן המשחה?

מתמקדת בשמן המשחה או בבגדים, כך אצלנו, בתיאור ימי המילואים, פורץ החידוש המרכזי שטמון בהקרבת הקורבנות, וליתר דיוק – באיל המילואים שמדמו יש לתת גם על גופם של הכוהנים.

מכיוון נוסף עולה התחושה שבימי המילואים המוקד המרכזי הם הקורבנות ולא הבגדים או השמן. השוואת שבעת ימי המילואים ליום השמיני חושפת את התבנית הזוהה הבאה:⁵

שבעת ימי המילואים (ח')	היום השמיני (ט')
וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר:	וַיֹּאמֶר אֶל אַהֲרֹן:
קַח אֶת אַהֲרֹן וְאֶת בָּנָיו אִתּוֹ...	קַח לְךָ עֵגֶל בֶּן בָּקָר לְחֻטָּאת...
וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה כְּאֲשֶׁר צִוָּה ה' אֹתוֹ	וַיִּקְחוּ אֶת אֲשֶׁר צִוָּה מֹשֶׁה
וַתִּקְהַל הָעֵדָה אֶל פְּתַח אֱהֹל מוֹעֵד	וַיִּקְרְבוּ כָּל הָעֵדָה וַיַּעֲמְדוּ לִפְנֵי ה'
וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל הָעֵדָה זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר צִוָּה ה' לַעֲשׂוֹת	וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר צִוָּה ה' לַעֲשׂוֹת
וַיִּקְרַב מֹשֶׁה אֶת אַהֲרֹן וְאֶת בָּנָיו וַיִּרְחַץ אֹתָם בַּמַּיִם. וַיִּתֵּן עָלָיו אֶת הַכִּתְנֹת וַיַּחְגֵּר אֹתוֹ בְּאַבְנֹת...	
וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה וַיִּמְשַׁח אֶת הַמִּשְׁכָּן וְאֶת כָּל אֲשֶׁר בּוֹ וַיִּקְדַּשׁ אֹתָם...	
וַיַּגֵּשׁ אֶת פֶּר הַחֻטָּאת... וְאֶת הַפָּר וְאֶת עֵרוֹ וְאֶת בְּשָׂרוֹ וְאֶת פִּרְשׁוֹ שָׂרֵף בְּאֵשׁ מִחוּץ לַמִּחֲנֶה	וַיִּשְׁחַט אֶת עֵגֶל הַחֻטָּאת אֲשֶׁר לוֹ... וְאֶת הַבֶּשֶׂר וְאֶת הָעוֹר שָׂרֵף בְּאֵשׁ מִחוּץ לַמִּחֲנֶה
וַיִּקְרַב אֶת אֵיל הָעֹלָה...	וַיִּשְׁחַט אֶת הָעֹלָה
וַיִּקְרַב אֶת הָאֵיל הַשְּׂנִי אֵיל הַמִּלֻּאִים...	וַיִּקְרַב אֶת קָרְבַּן הָעָם...

5 השו': ונהאם, ויקרא (NICOT), עמ' 133. הוא הוסיף למערכת ההשוואה גם את פרק י'.

*****

כל הזכויות שמורות לשיבת הר עציון ולפרופ' יונתן גרוסמן
עורך: בנימין פרנקל, תשע"ט
*****

בית המדרש הוירטואלי
מיסודו של
The Israel Koschitzky Virtual Beit Midrash

<https://etzion.org.il/> האתר בעברית:
<http://www.vbm-torah.org> האתר באנגלית:

משרדי בית המדרש הוירטואלי: 02-9937300 שלוחה 5
דוא"ל: office@etzion.org.il